

УДК. 332.133

Федулова Світлана,
д.е.н., професор,
завідувач кафедри глобальної економіки,
Університет імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро, Україна
sveta_fedulova@ukr.net

ВІД СТРАТЕГІЧНОЇ АВТОНОМІЇ ЄС ДО СТРАТЕГІЧНОЇ ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ

Російська війна проти України навчила європейців приймати важкі рішення. Новий геополітичний контекст підживив прагнення ЄС до стратегічної автономії. Однак взаємозалежність залишається не тільки неминучою, але й бажаною. Взаємозалежність все ще може допомогти зміцнити та забезпечити держави, якщо вони вирішать, коли і як та від кого залежати.

ЄС має на меті прийняти таку стратегічну взаємозалежність, яка збільшує взаємозалежність із ключовими союзниками та партнерами і зменшує її з конкурентами. Стратегічна взаємозалежність є активним способом задоволення потреб Європи та подолання обмежень стратегічної автономії.

ЄС має безліч взаємозалежностей з іншими державами і ніколи не буде повністю самодостатнім. Щоб захистити свої інтереси та цінності, йому потрібна стратегія зовнішньої політики, яку восени 2023 року визнали як стратегічну взаємозалежність.

Стратегічна автономія – це, скоріш за все, реактивна стратегія для протистояння викликам сьогодення. У 2016 році Європейська рада сформулювала стратегічну автономію як «здатність діяти автономно, коли і де це необхідно, і з партнерами, де це можливо» [1]. Деякі з проблем впливають із нечіткості та замкнутості цього визначення.

Впровадження стратегічної автономії розділило країни ЄС. Деякі з цих країн побоюються, що стратегічна автономія посилить протекціоністські тенденції та зміцнить економічно-промислову потужність Франції та Німеччини, послабивши при цьому їх власну. Звідси численні заяви таких країн, як Іспанія та Нідерланди, Польща і Фінляндія, які критикують цю концепцію або заявляють про необхідність кваліфікувати її як «відкриту» стратегічну автономію.

Дії Росії в Україні створили новий набір проблем для глобального півдня, включаючи продовольчу та енергетичну кризи. Зростаюча геополітична конкуренція між Сполученими Штатами та Китаєм надихнула багатьох на думку про те, що нова холодна війна незабаром структурує світопорядок. Середні сили за межами Європи готуються до фрагментованого, а не біполярного світу, і з певною впевненістю підходять до нового порядку. В такому глобальному порядку Європа чітко приєднується до США як частини Заходу. Але європейці мають визначати власну стратегію.

Конкуренція між блоком під проводом Китаю та блоком під проводом США не визначатиме світовий порядок, що формується. Новий клас середніх держав має набагато більше повноважень, ніж під час холодної війни. Ці країни намагаються здобути власний вплив у міжнародних справах і готові використати американсько-китайську конкуренцію на свою користь або, у багатьох випадках, кинути їй виклик.

ЄС дає широке визначення середніх сил, включаючи такі різні країни, як Індія, Бразилія, Саудівська Аравія, Японія, Казахстан, Південна Африка та Туреччина, щоб відобразити той факт, що широкий спектр гравців формує новий світовий порядок різними способами [2].

Таким чином, передумовою для розуміння майбутнього світового порядку є глибоке розуміння різноманітних акторів середньої влади, від яких він залежить.

У цьому новому, більш фрагментованому світовому порядку, ЄС потребує стратегії, яка підкреслює його зв'язки з країнами за межами США, щоб захистити свої інтереси. Такий підхід до зовнішньої політики не повинен визначати ЄС як опозицію або в союзі з США чи Китаєм, а радше дозволяти йому як співпрацювати, так і конкурувати з іншими гравцями, якщо це доцільно, на основі чіткого розуміння своїх інтересів. Цей підхід в ЄС визначено як «стратегічну взаємозалежність».

Повідомлення Європейської Комісії навесні 2023 року про європейську стратегію економічної безпеки визначило такі завдання: сприяння європейській конкурентоспроможності; захистити ЄС від ризиків економічної безпеки; співпраця з якнайширшим можливим колом країн, які поділяють стурбованість або інтереси ЄС щодо економічної безпеки [3].

Стратегічна взаємозалежність є проміжним шляхом між стратегічною автономією, яка загрожує розділити ЄС, і повним приєднанням до США в антикитайському блоці. Там, де стратегічна автономія має на меті «діяти автономно, коли і де це необхідно», стратегічна взаємозалежність визнає та підкреслює складну реальність нашого взаємопов'язаного світу.

Список використаних джерел:

1. Council conclusions on implementing the EU global strategy in the area of security and defence. The official website of the Council of the EU and the European Council. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/11/14/conclusions-eu-global-strategy-security-defence/>
2. Aydıntaşbaş, A., Barnes-Dacey, J., Dennison, S., Dumoulin, M., Leonard, Fr., Murphy, Th., Torreblanca, J. Strategic interdependence: Europe's new approach in a world of middle powers. The official website of the European Council on Foreign Relations. 2023. URL: <https://ecfr.eu/publication/strategic-interdependence-europes-new-approach-in-a-world-of-middle-powers/>
3. An EU approach to enhance economic security. The official website of the European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_3358